

MAŁGORZATA SZYSZKA
Katedra Filozofii Społecznej KUL
mszyszka@kul.lublin.pl
DOI: [http://dx.doi.org/10.18290/rms.2016.8\(44\).2-15](http://dx.doi.org/10.18290/rms.2016.8(44).2-15)

OBRADY
WSPÓŁCZESNE OBRAZY I SKRYPTY SOLIDARNOŚCI RODZINNEJ
PODZAS XVI OGÓLNOPOLSKIEGO ZJAZDU SOCJOLOGICZNEGO
GDAŃSK, 15 WRZEŚNIA 2016 R.

Co trzy lata odbywa się, organizowana przez Polskie Towarzystwo Socjologiczne, cykliczna konferencja socjologów, na której dyskusje toczą się wokół aktualnych kwestii społecznych. Motywem przewodnim XVI Ogólnopolskiego Zjazdu Socjologicznego odbywającego się w dniach 14-17 września 2016 r. w Gdańsku była solidarność w czasach nieufności. Ponad tysiąc stu prelegentów wygłaszało referaty w ramach 93 grup tematycznych.

Jedną z takich grup współorganizowała Sekcja Socjologii Rodziny PTS. Obrady grupy zatytułowanej „Współczesne obrazy i skrypty solidarności rodzinnej” prowadziły dr hab. Mariola Bieńko (UW) i dr hab. Iwona Taranowicz (UWr). W ramach obrad odbyły się dwie sesje w formule prezentacja czterech referatów i dyskusja.

Referat otwierający grupę tematyczną przedstawiła prof. Anna Kwak (UW). Odwołując się do konstruktów teoretycznych, wprowadziła słuchaczy w problematykę solidarności rodzinnej. Przytoczyła sześć ujęć solidarności: solidarność związku, uczuciowa, zgodności, funkcjonalna, strukturalna i normatywna (Katz, Lowenstein 2010). Skupiając się na solidarności funkcjonalnej, pokazała przemiany struktury rodziny (rodziny zrekonstruowane, związki nieformalne) oraz czynniki owych przemian (rozwoły). Bogactwo odwołań do

badań i zreferowanie ich wniosków, pozwoliło prelegentce dokonać redefinicji pojęcia solidarności rodzinnej. Prof. A. Kwak podkreśliła więc, iż zmienia się model babci i dziadka (w stronę okazjonalnej i rzeczowej pomocy), podmiotem pomocy stają się starzy rodzice, a opiekę tę sprawują głównie córki, zaś przejście od małżeństwa do kohabitacji nie zagraża solidarności rodzinnej.

Wątek zakresu solidarności rodzinnej poruszyła także dr hab. Anna Michalska, prof. UAM, stawiając pytanie, jakie dylematy towarzyszą realizacji zasady solidarności rodzinnej? Wskazała różne pola owych dylematów, m.in. demograficzne (długowieczność), związane z rolami (negocjowanie, współodpowiedzialność, tolerancja), z zakresem pomocy, z postawami wobec osób starszych. Owe dylematy zobrazowała na podstawie pokolenia *sandwich* (*sandwich generation*) – osób ciągle pomagających i sprawujących opiekę (jednocześnie nad dorastającymi dziećmi i starzejącymi się rodzicami), doświadczających emocjonalnych rozterek i dylematów związanych z komunikacją międzypokoleniową.

Kolejne prezentacje analizowały solidarność rodzinną już bardziej szczegółowo. Dr Iwona Przybył (UAM) skupiła się na miłości małżeńskiej i miłości braterskiej. Przedstawiła wyniki badań własnych, w których wykorzystując teorię miłości B. Fehr, zdefiniowała pojęcia poprzez konstruowanie oczywistych przypadków (prototypów). Tym samym wyróżniła sześć typów miłości małżeńskiej (uczucie, troska, zrozumienie, altruizm, zaufanie, namiętność) oraz osiem miłości braterskiej (wsparcie emocjonalne, wzajemna ochrona, doradztwo, wsparcie rzeczowe, zaufanie, przyjaźń). Podkreśliła, iż rodzeństwo to najważniejsza szkoła solidarności.

Dr hab. Mariola Bieńko (UW) zaprezentowała wyniki badania „Kontrola realizacji prawa młodzieży do edukacji seksualnej” pod kątem solidarności normatywnej oraz aksjologicznej. Stwierdziła, iż edukacja seksualna w domu to temat tabu w zasadzie od pokoleń. Dzieci nie zwierają się rodzicom, a jeśli odbywają się rozmowy, to głównie z mamą. Tematy „wrażliwe” dotyczą dojrzwania, inicjacji seksualnej, antykoncepcji, świadomości własnego ciała, budowania związku, ale też używek czy przemocy. Temat ten wywołał żywą dyskusję wśród uczestników grupy, która przeniosła się także w kuluary podczas przerwy kawowej.

W drugiej sesji kontynuowano obrady wokół solidarności w konkretnych sytuacjach rodzinnych. Polem swoich analiz dr Rafał Cekiera (UŚ) uczynił rodziny migrantów z województwa śląskiego. Omówił wnioski z badań przedstawiające opinie migrujących młodych osób i ich rodziców. Jak w takich okolicznościach funkcjonuje kontrakt międzygeneracyjny? Co z trwałością

więzi rodzinnych? Prelegent skonstatował, iż choć rodzice uważają, że dzieci powinny zajmować się rodzicami w podeszłym wieku, to wprost tego nie oczekują i wspierają ich decyzje o wyjeździe z kraju.

Szczególną sytuacją w rodzinie jest kryzys (w wyniku rozwodu, śmierci, choroby, niepełnosprawności, utrata pracy), rzutujący na położenie materialne rodziny. Jak w sytuacji kryzysowej realizowana jest solidarność rodzinna? Na to pytanie próbowała odpowiedzieć dr Monika Gneciak (UŚ), referując wniośki z międzynarodowego badania ResCuE. Okazuje się, że właśnie w takich sytuacjach solidarność rodzinna jest szczególnie widoczna. Objawia się na trzech płaszczyznach: dystrybucji i wymiany, wsparcia emocjonalnego oraz interakcji społecznych. O ile korzystanie z pomocy społecznej może być traktowane w pewnym sensie jako upokarzające, o tyle pomoc rodziny ujmowana jest jako naturalna i oczywista.

Solidarnością funkcjonalną zajęła się również dr Magdalena Stankowska (ASP). Analizowała ją w płaszczyźnie relacji teściowa–synowa. Z badań autorki wynika, że oferowana pomoc teściowych dotyczy głównie opieki nad wnukami, pomocy rzeczowej oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego, rzadziej finansowej. Natomiast pomoc synowych to przede wszystkim wsparcie emocjonalne, pomoc w załatwianiu spraw, w sytuacji choroby oraz łagodzenie konfliktów między matką a synem. Nie jest to zdaniem prelegentki pomoc symetryczna i wolna od sporów.

Ostatni referat zamykał analizy wskazując na uzupełniającą wobec solidarności rodzinnej rolę polityki rodzinnej. Dr Małgorzata Szyszka (KUL) zaakcentowała powiązanie między rodziną, społeczeństwem i państwem. Scharakteryzowała obszary wsparcia rodziny, instrumenty polityki rodzinnej i współczesne zadania wynikające ze starzenia się społeczeństwa. I choć polityka rodzinna dopełnia solidarność rodzinną, pojawia się pytanie, czy przyczynia się do defamilizacji czy refamilizacji opieki? Poszerza czy też kurczy zakres solidarności rodzinnej?

Podczas sesji udostępnione były także tzw. referaty wyłożone – dr. Bogdana Więckiewicza (KUL) oraz Karola Górskiego (UW).

Problematyka poruszana w trakcie obrad była bardzo interesująca i przyciągnęła wielu słuchaczy. Dyskusje toczące się po prezentacji referatów potwierdziły wagę i aktualność omawianych kwestii. Obszar solidarności rodzinnej okazał się tyleż zajmujący, co niewyczerpany. Padało wiele propozycji zagadnień do przyszłych analiz i badań.

Zjazd stał się również okazją do spotkania członków Sekcji Socjologii Rodziny PTS. Przewodnicząca dr hab. Iwona Taranowicz zreferowała dotycząca-

sową działalność Sekcji (konferencje, publikacje) oraz zapowiedziała organizację kolejnych konferencji i seminariów. Zaaprobowano także skład dotychczasowego zarządu na kolejną 3-letnią kadencję.

XVI Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny uwidoczniał zarówno bogactwo kwestii związanych z tytułowym hasłem „solidarność”, wielość dyscyplin wpisujących się w nurt analiz solidarności, jak i wielowymiarowe zainteresowanie socjologów przybyłych licznie na konferencję. Stał się tym samym miejscem dyskusji, wymiany poglądów, ale też konsolidacji środowiska socjologicznego.